

J. Królikowski, *Wady główne wciąż aktualne. Saligia*, Kr 2005, 29-37; A. Langer, *Siedem grzechów głównych przyczyną rozpadu małżeństwa*, Ka 2006; D. Tessore, *I vizi capitali*, R 2007 (*Siedem grzechów głównych*, Wwa 2009, 29-39); A. Zwołiński, *Nieczystość*, Radom 2008.

Elżbieta Kasjaniuk

NIEDBALSKI SEWERYN ERAZM ks., ur. 15 III 1873 w Szargańcu k. Pobiedzisk, zm. 14 II 1948 w Erie, duszpasterz i działacz polonijny w Stanach Zjednoczonych.

W 1892 rozpoczął studia na UW; 1896 ukończył studia filoz. w seminarium pol. w Detroit i wstąpił do seminarium duch. w San Antonio (stan Teksas); 1898 przyjął święcenia kapł.; od 1898-1903 był prob. parafii Panny Marii w Teksasie, 1903-04 par. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Houtzdale (stan Pensylwania), a 1904 par. Świętej Trójcy w Erie; 1912 utworzył Kolegium Związkowe należące do Związku Narodowego Pol. w Cambridge Springs, któremu przekazał zbiory biblioteczne i muzealne. N. był założycielem Tow. Różańca Świętego, sodalicii mariańskiej, Tow. Najświętszego Imienia i Stow. Trójcy Świętej dla Mężczyzn; 1909-28 wybudował szkołę kat. dla dzieci; 1940 rozpoczął budowę nowej świątyni pod wezw. Świętej Trójcy, którą 1941 konsekrował bp J.M. Gannon. N. uczestniczył w pracach Kongresu Polonii Amer., a także wspierał działalność Ligi Kat. Pomocy Religijnej Polsee organizując liczne akcje charytatywne.

Who's Who in Polish America, NY 1940, 1943, 315; *Alumnus* 4(1940) 103, 7(1943) 289, 13(1948) 397-399; *Sokolstwo przednia straż narodu*, Pi 1984, V 265; D.E. Pienkos, *One Hundred Years Young. A History of the Polish Falcons of America, 1887-1987*, NY 1987, 226.

Roman Nir

NIEDERALTAICH, bened. opactwo pod wezwaniem św. Maurycego i Mikołaja k. Deggendorfu w Dolnej Bawarii, zał. 741 przez księcia bawarskiego Odilona (dynastia Agilulfingów) z pomocą zakonnika iroszkockiego św. Pirmina, średniow. i współcz. ośrodek kulturalny i ekumeniczny.

Ze względu na swe położenie klasztor w N. w Marchii Wsch. miał początkowo charakter misyjno-kolonizacyjny (zwl. w odniesieniu do terenów słow.); zamieszkali w nim mnisi pochodzący z bened. opactwa na wyspie Reichenau; pierwszym opatem został Eberswind, uważany za redaktora tzw. *Lex Bajuvariorum* (741-743); 848 otrzymał on prawo wyboru opata, a 857 bezpośrednią zależność od cesarza; 996-1022 opat → Gotard przeprowadził → kluniacką reformę klasztoru, przyczyniając się do jego dalszego rozwoju; XI-XIV w. żyły tu też inklużki i konwerski; 1152 Fryderyk I Barbarossa przekazał klasztor bpstwu w Bambergu; 1550-85 za opata P. Gmainera N. stało się ośrodkiem reformy kat.; 1700-39 opat J. Hamberger odbudował zniszczony przez wojnę 30-letnią, powódzie i pożary (gł. 1659, 1671) klasztor z obecnym barok. (pierwotnie got.) kościołem; w momencie sekularyzacji (1803) N. było jednym z najbogatszych klasztorów bawarskich.

W 1917-18 N. zostało reaktywowane; dzięki mnichom przybyłym z opactw w Metten i Volders (Tyrol) rozpoczął się jego szybki rozwój, związany szczeg. z działalnością E.M. Heufeldera (od 1934 przeor, 1949-68 opat), prekursora ekumenizmu; 1932 kościół klasztorny otrzymał pap. tytuł bazyliki mniejszej; 1935 część zakonników zaczęła zgłębiać i pielęgnować bizant. duchowość, liturgię oraz teologię; po II wojnie świat. ekumenizm stał się jednym z gł. celów życia zak.; N. jest klasztorem o 2 rytach liturg.: część benedyktynów żyje wg rytu rzym., druga – bizant.; 1946 rozpoczęło ponowną działalność gimnazjum muz. (St. Gotthard Gymnasium); 1949 N. odzyskało ponownie status opactwa; 1958 rozpoczęto odprawiać nabożeństwa bizant. w małej kaplicy, a 1986 w Nikolauskirche; 1962 założono Ökumenisches Institut (→ ekumeniczne instytuty 1, 6°), kontynuujący działalność ruchu zjednoczeniowego Una Sancta (M.J. → Metzger) i wydawanie kwartalnika ekum. „Una Sancta”. *Zeitschrift für ökumenische Begegnung* (→ ekumeniczne czasopisma II 2) z międzywyznaniowym komitetem redakcyjnym; od 1962 benedyktyni organizują

specjalne turnusy (tzw. Kloster auf Zeit), umożliwiające poznanie życia monast., odpoczynek, zadumę i refleksję.

Erbe und Sendung – Abtei N., Niederaltaich 1981²; G. Stadtmüller, B. Pfister, *Geschichte der Abtei N. 741 – 1971*, Ottobereun 1971, Grafenau 1986² (bibliogr.); *ciz. Geschichte der Abtei N. 731 – 1986*, Grafenau 1986² (bibliogr.); S. Haering, *LThK VII* (1998³) 818.

Stanisław Józef Koza

NIEDERHOFF LEONARD, ur. ok. 1458 w Gdańsku, zm. 6 XII 1545 we Fromborku, dziekan kapituły fromborskiej.

Był synem gdańskiego patrycjusza Henryka i Urszuli Spandendorff; kształcił się w Krakowie i Lipsku, gdzie 1508 otrzymał stopień bakałarza praw, a nast. w Rzymie, uzyskując doktorat obojga praw; posiadał liczne prebendy kośc., m.in. probostwo św. Bartłomieja w Gdańsku (od 1511), kanonię dorpaczką (od 1519) i chełmińską (do 1532) oraz probostwo NMP w Gdańsku (1530); 1515 został kanonikiem kapituły katedralnej we Fromborku, a 1532 jej dziekanem; wielokrotnie reprezentował kapitułę w negocjacjach z królem → Zygmuntem I Starym; należał do przyjaciół M. Kopernika i był egzekutorem jego testamentu; zapisał 300 grzywien na potrzeby gimnazjum w Chełmnie (dawna szkoła braci wspólnego życia) i ufundował wikarię w katedrze fromborskiej.

A. Eichhorn, *Die Prälaten des ermländischen Domcapitels*, ZGAE 3(1864-66) 358-359; M. Sławoszewska, *PSB XXII* 732-733 (bibliogr.); Oracki (III) II 57-58; T. Borawska, *SBKW* 175; J. Zdrenka, *SBPN III* 313-314; A. Szorc, *Dzieje Warmii 1454-1660*, O 1999, 110-111; A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1525-1821*, O 2000, II 231.

Andrzej Kopiczko

NIEDERMEYER LOUIS, ur. 27 IV 1802 w Nyon (Szwajcaria), zm. 14 III 1861 w Paryżu, szwajc. kompozytor i pedagog.

Pierwszych lekcji muzyki udzielał mu ojciec; 1817-19 studiował w Wiedniu u I. Moschelesa (fortepian) i E.A. Förstera (kompozycja); nast. uczył się u V. Fioravantiego w Rzymie i N.A. Zingarellego w Neapolu (1819-20), gdzie zaprzyjaźnił się z G.A. Rossinim i sukces odniosła jego opera *Il reo per amore* (1820); od 1821 był nauczycielem gry na fortepianie w Genewie; od 1823 mieszkał w Paryżu, z przerwą na pobyt w Brukseli (1834-36 był nauczycielem gry na fortepianie w instytucji Gaggii); 1852 na nowo otworzył zał. 1818 w Paryżu przez A.E. Chorona szkołę muzyki kośc.; znana nast. jako Ecole N. była jedyną we Francji uczelnią kształcąca organistów i kompozytorów muzyki kośc. przede wszystkim w zakresie chorału gregoriańskiego i klasycznej polifonii; dzięki N. stała się jedną z najlepszych uczelni muz. w kraju i zyskała międzynarodyn. rozgłos; wśród jej pedagogów był m.in. C. Saint-Saëns, a jednym z pierwszych absolwentów – G. Fauré; dała impuls do rozwoju nowego stylu organowej muzyki liturg.; N. zajmował się też organizowaniem wykonań dawnej muzyki kośc. i jej publikowaniem; mimo iż był protestantem, zasłużył się dla rozwoju muzyki Kościoła kat. we Francji, działając na rzecz reformy muzyki kośc., podniesienia jej poziomu i odrodzenia tradycyjnych form sprawowania liturgii kat.; uczestniczył w badaniach nad chorałem i liturgią rzym. prowadzonych w → Solesmes; 1857-62 redagował z J. d'Ortiq'uem czasopismo „La Maîtrise”, podejmujące problematykę muzyki kośc., oraz opracował z nim *Traité théorique et pratique de l'accompagnement du plain-chant* (P 1857, 1878²) – podręcznik akompaniamentu do melodii gregoriańskich.

N. tworzył zwl. wokalną i wokalno-instrumentalną muzykę rel. nawiązującą do tradycji chorału gregoriańskiego: msze (*Messe solennelle*), motety (*Ave Maria* na sopran lub tenor i organy, *Regina Coeli laetare* na 2 chóry, *O salutaris* na 4 głosy), hymny (*Veni creator* na 2 chóry), antyfony i pieśni; jest prawdopodobnie autorem arii *Pietà Signora*, przypisywanej pierwotnie A. Stradelli; w pieśniach, pisanych m.in. do słów A. de Lamartine'a i V. Hugo, zerwał z tradycją romansu franc. i zadbał o ścisły związek muzyki z tekstem.